

Ulla Viertola

Rautasynty

Rautasynty
© Ulla Viertola

Ulkoasu: R. Penttinen
Kustantaja: Mediapinta, 2010

ISBN 978-952-235-280-4

Sisällys

Outomieli	7
RAUDANVÄKI	18
Elvrida	18
Sanankulkija	26
Synkkiä sanomia	38
LUOSTARI	54
Syyllinen	54
Hauta	61
Isä Perenius	75
HAVAN AIKA	86
Kirveslinna	86
Isä Martesius	96
Ihme	106
Luostarin pimeä yö.....	115
MYRSKY	130
Kynärjärven tie.....	130
Saunakestit	142
Auttaja	158
Yliarkaatin harharetki.....	174
Virranpartaalla.....	187
NOITA.....	202
Tulen synnyttäjä	202
Vainohenget.....	214
Karhuliitto	228
Kultasilta	239
KÄRPPÄ.....	252
Saaliinjako.....	252
Verirahat	267
Armokuu	281
Hukkanevan kyyti	292
Krouvari Esper	309

Outomieli

Vuosisatojen kuluessa sateet, pakkaset ja lukemattomat ihmisjalan askeleet olivat kuluttaneet keittiön kiviset portaat kuoppaisiksi. Avra kiersi pahimmat kohdat, kulki mutkitellen ylöspäin ja yritti pitää vesiämpäreitä tasapainossa. Hän ei koskaan moittinut tai ihmetellyt sitä, miksi Jurah Pelastajan luostarin keittiö oli korkean portaikon päässä toisessa kerroksessa, sillä hän ei ollut elänyt muualla eikä nähnyt muulla tavalla rakennettuja paikkoja. Hänen mielestään oli luonnollista, että keittiö oli varastoaitan päällä, vaikka sinne ylös oli hankala kantaa vettä luostaripihan suuresta kaivosta.

Elettiin myöhäistä syksyä, ja muutamana yönä portaat olivat jo olleet jäässä. Avraa harmitti tuleva talvi. Taas hänen pitäisi aamuisin jo ennen navetalle menoa lakaista lumet portailta, että keittiökokelaat voisivat kulkea siitä nokat pystyssä katsomatta varpasiinsa.

Avra oli kantanut vettä niin kauan kuin muisti. Kantoastiat vain olivat vuosien mittaan vaihtuneet suurempiin sellaisena pystyvyyden ja aikuisuuden merkinä, jota vastaan ei ollut tapana kapinoida. Perimmältään hänen huono tuulensa ei johtunut yksitoikkoisesta työstä eikä talven mukana tulevista uusista kiusoista. Häntä harmittivat toiset ihmiset, varsinkin keittiökokelaat. Keittiön tytöt olivat niin itseään täynnä, niin typerän ylpeitä! He kiusasivat häntä ja nauroivat hänelle, kun hän ei kuulunut heidän omahyväiseen laumaansa. Avra ei ymmärtänyt, miksi keittiötyö oli mukamas niin paljon parempaa

kuin navettatyö. Noilla nenäkkäillä letukoilla oli yleensä jotakin virkaa vain siksi, että hän ja muut navettakokelaat toimittivat keittiöön lihaa, muniä ja maitoa. Letukat – sen sanan Avra oli oppinut karjamestarilta. Sillä tavalla Isä Laurens, karjamestari, sanoi keittiökokelaista.

Isä Laurens oli Avran mielestä suora ja oikeudenmukainen mies. Isä Laurens kohteli kaikkia navettakokelaita samalla tavalla. Hän ei puhunut tytöilleen, jos hänellä ei ollut heille mitään oikeaa asiaa, eikä hän koskaan käynyt heihin käsiksi. Ruokamestari hipelöi ja puristeli keittiökokelaita, ja hänellä oli kummallinen tapa livahtaa heidän perässään aittoihin ja kellareihin. Keittiön tytöt sanoivat sitä ”auttamiseksi” ja nauroivat, kun Avra sanoi, että navetalla jaksettiin kyllä kantaa yksin paljon raskaampiakin taakkoja.

Avra epäili, että keittiössä pelattiin jotakin kummallista peliä. Ruokamestari kohteli tyttöjään merkillisesti, ja sen vuoksi kaikki tytöt, jotka tulivat työhön keittiöön, hyvin pian itsekin muuttuivat merkillisiksi. Avra muisti pienen ja aran Eedan, joka oli toisen alkuoppivuotensa jälkeen muuttanut lastentalosta vanhempien kokelaiden makuusaleihin. Isä Ofron, majamestari, oli määrännyt Avran Eedan kaitsijaksi, ja seuraavan vuoden ajan Avra oli opettanut uudelle tulokkaalle luostarin tavallista arkea. Eeda teki ensin nuorimpien kokelaiden töitä, siivosi makuusaleja ja paikkasi petivaatteita. Avra kiintyi Eedaan, ja heistä tuli toisilleen niin läheisiä että isä Ofron lopulta rankaisi heitä siitä, sillä kiintymys ja ystävyys olivat luostarissa kiellettyjä asioita.

”Vain Jurah itse, edesmennyt mutta iäti elävä, on Pelastajan hahmossa teidän ainoa ystäväne ja Petetyh hahmossa teidän ainoa vihollisenne”, isä Ofron sanoi, kielsi heiltä iltaterian ja telkesi heidät katumuskoppeihin paljaalle kivilat-tialle nukkumaan.

Ystävyysten synnistä ja sen sovitukselta oli jo kulunut aikaa, ja Eeda oli vuosien mittaan venynyt pituutta ja kasvat-tanut itselleen rinnat. Makuusaleista Eeda oli ensin määrätty

kirjontahuoneelle, mutta ompelutyö oli kai ollut hänelle liian vaikeaa, sillä hänet oli sieltä lähetetty ruokamestarin valtakuntaan. Kun Avra oli ensimmäisen kerran nähnyt Eedan keittiössä, Eeda oli näyttänyt kovin avuttomalta ja pelästyneeltä. Kun he silloin katsoivat toisiinsa, heidän silmissään oli entisen läheisyyden lämpöä, mutta rangaistuksen pelossa he eivät uskaltaneet puhua toisilleen.

Jonkin ajan kuluttua Eeda kyllä puhkesi puhumaan, mutta silloin keittiön merkillinen ilmapiiri oli jo ehtinyt vaikuttaa häneen, ja Avran mielestä suurin osa Eedan sanoista olisi saanut jäädä sanomatta.

Avra laski toisen vesiämpärin kädestään porrastasanteelle ja avasi keittiön raskaan tammioven. Letukoista tulee kylmänarkoja, kun ne aina kyykkivät tulen vieressä, hän puhisi itseksensä. Vaikka elettiin vasta syksyä, hänen täytyi kahdesti avata ja sulkea ovi jokaisella vesimatalla. Oven toisella puolella oli suuri, hämärä keittiö, uunien, kuparipannujen ja rautapatojen vieras maailma, joka jo yhden kuunkierron aikana oli muuttanut Eedan. Kun Avra oli eilen tullut ovesta ämpäreineen, Eeda oli vilkaissut häneen nenänvarttaan pitkin ja huutanut toisille, että keittiössä tuntui lannan hajua.

Avra raahasi ämpärit sisälle ja sulki oven perässään. Hän seisoi hetken ovensuussa ja keräsi voimia, sillä portaiden nouseminen sai nuoren ja vahvankin hengästymään. Keittiön suuri vesisammio oli huoneen keskellä, ja siihen hänen pitäisi tyhjentää taakkansa. Sammion molemmin puolin oli kaksi pitkää, tummunutta pöytää. Keittiön seinustoilla oli kuusi tulisijaa, joissa kaikissa valkea roihusi aamusta iltaan. Huone oli aina kuuma, ja aina siellä tuntui väkeviä tuoksuja. Avra ihmetteli, miten keittiökokelaat muka huomasivat niiden joukosta hänen navetanhajunsa. Itse he löyhkäsivät sipulille ja raa'alle lihalle – Avra terästi itseään kiukulla kohtaamaan kiusaa ja pilkkaa. Toisen pöydän vieressä istui kolme keittiökokelasta kuorimassa nauriita, ja peremmällä Eeda ja eräs toinen tyttö kiillottivat suuria kupariastioita. Ruokamestaria

ei näkynyt, hän oli kai taas lähtenyt jonkun tytön avuksi kel-
lareihin.

Kun on tarpeeksi tyhmä ja heiveröinen, ei kykene mihin-
kään ilman apua, päätteli Avra ylpeästi. Hän tarttui ämpärin-
sankoihin, kantoi taakkansa keittiön poikki ja kaatoi veden
suureen sammioon. Nauriinkuorijat eivät katsoneet häneen,
eivät olleet huomaavinaan. Eeda vilkaisi syrjäsilmillä, nipisti
suupielensä pieneen hymyyn ja muka peilasi itseään kupari-
pannun pinnasta.

”Kyllä tuli kiiltävä ja kaunis, mutta oli siinä tekemistä –
sai raataa kuin navetassa!” Eeda puhui kovalla äänellä. ”Vaik-
ka isä Antrius juuri äsken sanoi, että meidän täytyy säästellä
itseämme, ettei tulla liiasta työstä laihoiksi ja rumiksi.”

Eeda venytteli pyöristyneitä käsivarsiaan. Hänestä näki jo,
että elämä ruokakomeroitten lähetyvillä oli ollut paljon mau-
kuusalien niukkuutta autuaampaa.

”Eeda sai taas aamulla jotakin hyvää isä Antriukselta”,
sanoi yksi tytöistä, ja toiset tirskuivat. Sanat oli tarkoitettu
Avran kiusaksi, mutta niissä oli mukana kateutta. ”Ja mitä
enemmän Eeda pyöristyy, sitä enemmän hyvää on tarjolla.”

”Isä Antrius sanoo, että Eeda on keittiön kukka”, nauroi
toinen kuparinpuunaaja. ”Avra, onko teillä siellä navetalla ke-
tään kukkasta?”

Avra ei vastannut eikä katsonut suoraan kehenkään. Hän
oli tyhjentänyt vesiämpärinsä ja teki lähtöä takaisin kaivolle.
Hänen olisi noustava portaat vielä ainakin kymmenen kertaa,
ennen kuin sammio olisi täynnä.

”Ei navetalla voi olla kukkia, kun lehmät syövät ne. Sen
tähten sinne otetaan vain valmiiksi rumia”, sanoi Eeda ja hi-
paisi ihaillen omaa pulleaa rintamustaan.

”Eeda kysyi isä Antriukselta, miksei isä koskaan ota kiinni
ja puristele vedenkantajia”, sanoi yksi nauriinkuorija toisil-
le, aivan kuin Avra ei olisi seisonut siinä vieressä kuulemassa
hänen puheitaan. ”Isä Antrius sanoi, ettei hän tahdo loukata
sormiaan, kun kaikki navettakokelaat ovat niin luisevia.”

”Se on vale”, kirahti Avra. ”Ruokamestari kyllä tietää, että isä Laurens on tarkka navettakokelaista. Hän ei anna kenenkään muun kuin isä Kiironin virkansa puolesta kurittaa meitä.”

Kaikki tytöt purskahtivat nauruun, vaikka Avra itse ei tien-nyt sanoneensa mitään huvittavaa. Eeda katsoi häneen taas ovelasti ja selitti muille:

”Tämä Avra on kovin perso kurinpidolle; minäkin jouduin hänen takiaan moneksi yöksi kivilattialle makaamaan, kun majamestari syytti meitä liiasta läheisyydestä. Avra minut sel-laiseen houkutteli, ties mitä hänellä siinä oli takana...”

Avra oli äsken muistellut Eedaa arkana pikkutyttönä, jonka hän oli ottanut hoiviinsa ja opettanut elämään luostariin karussa maailmassa. Eeda oli näköjään unohtanut heidän välilleen syntyneen ystävyuden ja vaihtanut sen keittiön komeroista varastettuihin makupaloihin. Eeda oli hengittänyt keittiön rasvankäryistä ilmaa, ja se oli tehnyt hänestä saman-laisen letukan kuin kaikki muutkin siellä. Kaikki keittiökoke-laat mielistelivät ruokamestaria, mutta kummallisella tavalla myös mestari mielisteli tyttöjään, vaikka hänen olisi pitänyt kurittaa heitä jokaisesta väärästä sanasta ja teosta.

Miksi ruokamestari hemmotteli Eedaa... Avra aavisti, että oli olemassa jokin suuri salaisuus, joka tunnettiin vain keit-tiössä. Salaisuus piilotteli keittiön syrjäisissä nurkissa ja ruo-kakellarien hämärässä. Avran poskille lehahti kuuma puna, kun hän ymmärsi olevansa sellaisen pilkan kohde, johon hän ei kykenisi vastaamaan. Navetalla ja makuusaleissa hän osasi pitää puolensa ja antaa sanan sanasta, mutta keittiössä hänet aina lannistettiin. Kiukun ja häpeän tunne oli niin voimakas, ettei Avra enää pystynyt sietämään sitä. Hän potkaisi ämpä-rin tieltään pyörimään pitkin lattiaa ja ryntäsi varoittamatta Eedan kimppuun.

Eeda kiljui, ja toiset tytöt kirkuivat apuun ruokamestaria. Avra yksin oli vaiti, ja hänen hampaittensa välistä pääsi ulos vain pieniä ynähdyksiä, kun hän retuutti Eedaa kuin riepua

ympäri keittiön lattiaa. Eeda yritti purra häntä, mutta hän kiskoi tytön päätä tukasta taaksepäin ja piti nuo pienet, vihaiset leuat kaukana itsestään. Avra oli kasvanut vahvaksi raskaassa työssä. Raatamisen kovettamin kourin hän repi rikki ohuen liinakangasmekon, jota keittiökokelaat pitivät yhtenä merkinä paremmuudestaan, sillä muilla luostarin työillä oli karkeat rohdinvaatteet. Eeda parkui täyttä kurkkua, kun Avran kynnet piirsivät pitkiä, punaisia juomuja hänen vaaleaan nahkaansa.

Ruokamestarin ääni kuului matalana ja vihaisena tyttöjen kirkunan yli. Avra päästi Eedan irti, sieppasi yhden ämpärin lattialta ja pakeni keittiöstä puristaen ämpäriinsankaa kourasaan kuin maailman tärkeintä esinettä. Miksi hän otti sen mukaansa, ja mitä hän oikein ajatteli tehdä sillä – sinä päivänä hänellä ei olisi menemistä takaisin keittiöön, ei sen paremmin veden kuin minkään muunkaan asian takia. Avra juoksi portaat alas ja ulos talouspihan portista. Hän tuli järkiinsä vasta kaivolla, kun viileä ulkoilma lauhdutti mielen ja poskien tulisen kuumotuksen. Hän seisoi hetken hengästyneenä paikoillaan, koko ruumis vielä kireänä tappelun jännityksestä. Hän tiesi tehneensä pahasti ja rikkoneensa luostarin sääntöjä. Siitä seuraisi varmasti rangaistus, mutta silti hän olisi koska tahansa tehnyt sen uudelleen.

Tytöt ovat syntyjään tyhmiä – isä Laurens sanoi niin, ja isä Kiironin tehtävä oli piestä pois sitä tyhmyyttä. Kuka oli ollut tyhmin keittiössä, hän vai Eeda, joka halveksi entistä ystävänsä ja toivoi saavansa parempaa hoivaa ruokamestarilta. Ja varmasti Eeda sitä saisikin, kun kerran isä Antrius kohteli tyttöjään niin lempeästi. Avran mielestä oli verinen vääryys, että keittiökokelaat saivat ylimääräistä syötävää ja kaiken huipuksi vielä varastivat kellarin komeroista, eikä ruokamestari puuttunut siihen. Sellainen käytös koetteli Avran uskoa, sillä se oli vastoin kaikkea sitä, mitä hänelle oli opetettu. Keittiökokelaat palvoivat isä Antriusta, mutta siitä huolimatta pettivät häntä. Kuitenkin heidän olisi pitänyt palvoa vain Jurah Pelastajaa ja välttää kaikenlaista vääryyttä ja petosta.

Avra seiso i luostar i pihalla ja katseli ympärilleen. Pihaa muurina kiertävät suuret, harmaakiviset rakennukset olivat hänelle tuttua maailmaa. Porttikäytävästä yläpihalle päin oli ensin kankurien ja kirjojen talo, sitten maallikkoisien asuin-sijat ja viimein mahtava, korkea kappeli ylimpänä pihan päässä. Kappelin hahmo hallitsi koko luostaria, ja iltaisin sen toisen ja kolmannen kerroksen ikkunoista näkyi valoa ja kuului kaunista, pyhää laulua.

Pihan toisella puolella oli kokelaiden pitkä talo. Sen kappelin puoleisessa päässä olivat vanhempien tyttöjen makuusalit, ja alapihan puolella nuoremmat tytöt asuivat ja saivat alkuopetusta. Kokelaiden talon jatkona oli vielä lääkemestarin talo talouspihan portin pielessä. Pihan toisessa päässä vastapäätä kappelia oli keittiön, leipomon ja olutpanimon rakennus. Talouspihan takana oli vielä karjapiha ja sen rakennukset erillään sisäpihasta, luostarin päämuurin ylimääräisenä lisäkkeenä.

Noihin rakennuksiin muurien sisälle mahtui Avran koko elämä. Tähän asti se oli hyvin riittänyt hänelle, mutta nykyään hänen mielensä oli joskus kummallisen levoton. Hän tahtoi jotakin, mutta ei itsekään tiennyt, mitä. Joskus iltaisin hänen oli vaikea saada unta, ja hän huomasi ajattelevansa turhia ja vääriä asioita. Hän ei ajatellut työtään eikä Jurah Pelastajaa, vaan sitä kuka hän oikeastaan oli ja mitä tekemistä hänellä oli tässä maailmassa. Joskus hän mietti sitäkin, mitä tapahtui keittiössä. Keittiön salaisuus ei ollut työn tekemistä eikä oikeanlaista palvontaa, vaan jotakin outoa ja kiellettyä. Se kiehtoi häntä, vaikka hän yritti torjua sen mielestään syntinä ja väärytenä.

Kun Avra seiso i kaivolla potemassa kiukkua ja epävarmuutta, oppimestari Miikail tuli lapsilaumansa kanssa ulos kokelaiden pitkästä talosta. Luostarin nuorimmat asukkaat alkoivat kiertää ympyrää pihassa, ja isä Miikail viihdytti heitä kertomalla, miten Jurah Pelastajan armeija kerran kauan sitten oli samalla tavalla marssinut laaksojen poikki ja vuorien yli kohti vihollista. Avra katseli lasten marssia ja muisti,

miten itse oli aikanaan samalla tavalla kiertänyt ympyrää ja oppinut viisautta.

”Reipas ja kuuliainen mieli on tytölle kunniaksi”, huusi isä Miikail. ”Teidän on opittava ajattelemaan oikein ja tekemään ripeästi työtä. Sillä tavalla teistäkin tulee hyödyllisiä Jurah Pelastajan palvelijoita.”

Kun oppimestari puhui hyödyllisyydestä, hän tarkoitti sillä Avraa ja vesiämpäriä. Lyhyen hetken ajan Avra oli lapsille ripeyden esimerkki, mutta sitten isä Miikailia alkoi vaivata tuon esimerkin huonotapaisuus. Oppimestari seiso i edelleen laumansa keskellä ja hoputti lapsia, mutta samalla hän vilkuili kaivolla seisovaa joutilasta jo vähän ärtyneenä.

”Avra, eikö sinulla ole mitään tekemistä?” isä Miikail kysyi. ”Eikö sinun pitäisi tähän aikaan päivästä kantaa vettä ja siivota keittiössä?”

Avra mietti, mitä vastaisi. Oikeastaan hän oli karjames-tarin kokelas, mutta kunnianarvoisat isät olivat oikeutettuja puuttumaan laiskotteluun ja huonotapaisuuteen aina kun huomasi sellaista luostarin alueella.

”Minä tein jo kaiken”, Avra vastasi. Hän ihmetteli, miten helppoa oli valehdella. Valhe oli tunkeutunut hänen elämäänsä samalla tavalla kuin turhat ja väärät ajatuksetkin. Usein hänestä tuntui, ettei entinen olemisen tapa enää riittänyt hänelle, ja hän halusi tehdä edes jotakin toisin. Kun toisin tekeminen ei todellisuudessa ollut mahdollista, hän muutti asioita mielessään ja kuvitteli, ja siitä syntyi valheita.

”Vai niin”, sanoi isä Miikail. Hän muisti, että Avra oli aikanaan ollut hyväpäinen ja kiltti oppilas. Hän uskoi tyttöä, mutta siitä huolimatta vetelehtiminen ei kuulunut luostarin tapoihin eikä sellaista sopinut hyväksyä ainakaan nuorimpien kokelaiden nähden.

”Sitten sinä voit tehdä minulle palveluksen”, vaati isä Miikail. ”Vie tämä Nastja isä Martesiuksen luokse. Nastjalla on kuumetta ja yskää. Hän köhii ja niiskuttaa kovin häiritsevästi, siihen täytyy löytyä jotakin lääkettä.”

Isä Miikail tarttui erästä piirissä pyörivää tyttöä olkapäähän ja työnsi hänet Avralle. Tyttö katsoi totisin silmin outoa nuorta naista ja kysyi:

”Äiti?”

”Ei Avra ole sinun äitisi”, selitti oppimestari kärsivällisesti. ”Mitään äitiä ei ole olemassakaan. On vain Jurah Pelastaja, ja kaikki me luostarin isät, jotka pidämme sinusta huolta.”

Avra tarttui Nastjan käteen ja lähti taluttamaan tyttöä sairaahuoneelle. Nastjan nenä vuoti ja posket punoittavat kuumeesta. Hän oli ruma ja mitätön pieni tyttö, eikä Avra välittänyt hänestä sen enempää. Sellaista sattui joskus, että uudet kokelaat muistivat jotakin siitä maailmasta josta olivat tulleet, ja puhuivat outoja asioita. Avralla ei enää ollut mitään muistoja, eikä hän sen enempää vaivannut päätään sillä, mitä Nastja oli mahtanut tar koittaa. Hänellä oli mielessään muita murheita, sillä vähitellen hänen kiukkunsa oli lauhtunut ja hän ajatteli tulevaa rangaistusta. Hän kulki nopeasti ja veti perässään halutonta Nastjaa.

”Äiti”, Nastja sanoi sinnikkäästi ja yritti jarruttaa menoa kantapäillään. Vastahakoinen tyttö ei tiennyt, mihin he olivat menossa ja mitä pelottavaa siellä tapahtuisi.

”Tule nyt vaan, isä Martesius antaa sinulle lääkettä”, vaati Avra ja kiskoi tytön kädestä. Nastjaa miellytti ajatus siitä, että hänelle annettaisiin jotakin, ja loppumatkan hän seurasi Avraa kiltisti.

Isä Martesiuksen mielestä Nastja oli niin sairas, että tytön täytyi jäädä sairaahuoneelle saamaan hoitoa. Avra toimitti lääkemestarin terveiset oppimestarille ja livahti sitten tiehensä ennen kuin oppimestari taas ehtisi kantaa huolta hänen joutilaisuudestaan.

Avra maleksi hetken karjapihalla ja meni sitten navettaan. Hän ei keksinyt mitään muutakaan paikkaa minne mennä, ja siihen aikaan päivästä navetassa oli hiljaista. Hyvällä onnella hän voisi hetken piilotella siellä ja vahvistaa itseään sietämään sen rangaistuksen, jonka tulemista mikään ei voinut estää.

Avra kyllä tiesi, että vain pyhitetyt laulut olivat synnittämiä.

Hän seisoj yksin navetassa ja harjasi vaaleanruskean leh-
män kylkeä. Navetta oli lämmin ja hiljainen, kuului vain ta-
saista rousketta ja heinien pehmeää kahinaa. Lehmät seisoivat
parsissaan, ja niiden leuat liikkuivat uupumatta, vahvoina ja
tyytyväisinä. Kirjava navettakissa vilahti sisään avoimesta
ovesta, hieraisi ohimennen otsaansa Avran nilkkaan ja kutitti
hännällä paljasta pohjetta mekonhelman alla. Sitten kissa ka-
tosi takaovesta heinävajaan.

Kissa kai toi laulun hänen mieleensä. Kissan pehmeys ja
ystävällisyys, ja koko sen hetken tyyni rauha verrattuna päi-
vän muihin tapahtumiin. Mistä laulu tuli, ja miten hän oli sen
oppinut – ei hän tiennyt. Laulu vain yhtäkkiä oli hänessä.

Avralla oli väsynyt, raukea olo. Hän oli herännyt varhain
niin kuin luostarissa oli tapana, tehnyt työtä ja taistellut keit-
tiössä kunniansa puolesta. Väsymys särki mielen arkisen kuo-
ren ja päästi laulun esiin aikojen takaa, jostakin hyvin syvältä
hänen muistojensa vanhoista kerroksista:

”Aa, aa, lasta, kiikun kuningasta,
aa, aa, lasta, kiukuttelemasta...”

Ei hän muistanut paljon, mieleen tuli vain yksinkertainen,
hiukan surullinen sävel ja muutamia sanoja. Sanoilla ei tun-
nutun olevan mitään järkeä tai merkitystä. Se ei varmasti ollut
pyhitetty laulu, sillä se ei kertonut taisteluista, verestä eikä
petollisuudesta. Hän ei ollut oppinut sitä papeilta, eikä sitä
koskaan ollut laulettu yhteen ääneen kappelissa. Laulu tuli
jostakin kaukaa ja aivan muualta kuin siitä ajasta ja paikas-
ta Jurah Pelastajan luostarin navetassa, ja laulun mukana hän
muisti muutakin. Oli joku vieras, kasvoton hahmo, joka piteli
häntä sylissä.

”Kiukut kissan kielen päälle, harmit hiirelle hännäkkäälle,
kiusaamasta lasta,
kiikun kuningasta.”

Avra hyräili laulua kokoon palasista. Kun yhä uusia sano-
ja muistui hänen mieleensä, hän uskalsi laulaa rohkeammin.

Oman äänensä yli hän ei kuullut liikettä takanaan. Aivan hiljaa ohuesta pajusta väännetty silmukka kohosi hänen päänsä yläpuolelle ja laskeutui hänen kaulaansa. Isä Kiiron, kurinpitäjä, käytti pehmeitä nahkapohjaisia kenkiä sen vuoksi, että hän pystyisi liikkumaan hiljaa.

Pajusilmukka oli tukevan kepin päässä. Kepin vartta kiersi naru, josta vetämällä isä Kiiron pystyi kiristämään silmukkaa. Kun hän veti narusta, pikku synnintekijä ei enää voinut livauttaa päätään ulos satimesta. Avran kaulaan sattui, kun isä Kiiron perääntyä ovelle ja veti hänet mukaansa. Kipu oli tyyli, mutta vastaan ei kannattanut pyristellä. Jos isä Kiiron tahtoi, hän saattoi kiristää silmukkaa niin että synnintekijän silmissä pimenei ja maailma alkoi kieppua ympäri tuskasta. Sanottiin että isä Kiiron oli joskus tappanut jonkun, kuristanut hengiltä, kun tyttö ei ollut suostunut tottelemaan.

Silmukka hiersi ja raastoi Avran kaulaa, kun hän seurasi kurinpitäjää pajubarren jatkeena navetan ovelle. Hänen takaansa kuului kilinää, kun lehmät ravistelivat kahleitaan. Lehmät eivät heidän tekemisistään välittäneet, vain se pieni vaaleanruskea kaipasi harjaa ja vilkaisi taakseen pitkin kaarevaa kylkeään. Kissan leveä naama näkyi takaovella. Se katosi nopeasti, kun Avra viskasi harjan kädestään lattialle. Harja lensi tarpeettoman kovaa ja pitkälle, ja mennessään kolisi navetan kivisiin seiniin.

RAUDANVÄKI

Elvrida

Tuvan leivinuunista huokui ulos niin tulinen kuumuus, että nainen siristeli silmiään. Tuntui vastaleivotun tuoksu, ja naisen vieressä kyhnävällä pienellä työllä oli kädessään palanen ohrarieskaa, jonka päälle oli levitetty reilusti voita. Vielä tyttöäkin pienempi poika istui heidän takanaan tuvan penkillä ja näykyi omaa leipäpalaansa vain voipuolelta. Tyttö roikkui naisen mekonhelmassa ja kyseli:

”Isä sanoi, että pian alkavat kuoleman kalmakuut – kuka silloin kuolee? Tuleeko siitä kuolemista taas riitoja? Karjapiiat suuttuivat siitä kun läävämuori kuoli. Äiti sanoi, että se kuoleminen on vanhalle hyvä, kun läävämuoria ei tarvitse enää ruokkia. Mutta isä oli totinen ja sanoi, ettei kukaan muu osaa kunnolla hoitaa porsaita.”

”Kyyr, syö siivosti leipäsi! Minä en anna sinulle enää lisää voita sen päälle”, motkotti nainen pojalle ja työnsi tytön kauemmaksi helmoistaan. ”Pois siitä – poltat vielä nokkasi uuninluokkuun!” Nainen poimi hehkuvalta arinalta rieskoja pitkävartiselle leipälaudalle, veti yhden toisensa jälkeen ulos uunista ja kieräytti tuvan pöydälle jäähtymään.

”Minä muistan, kun Jänishuulen lapsi kuoli viime talvena”, tyttö jatkoi sinnikkäästi. ”Isä antoi tuoda sen sisälle pirttiin uunin viereen, kun se oli vielä elossa. Mutta se vaan kuoli, ei se pysynyt lämpimänä. Äiti huusi, että isä päästää kuoleman sisälle taloon, vaikka on omia lapsia. Ämmi, missä kuolema asuu silloin kun se ei ole meillä pirtissä sisällä, tai läävässä?”

Nainen haki komerosta piimäleilin, kaatoi siitä kahteen pieneen savikulhoon ja tarjosi lapsille. Kun lapset haukkasi-